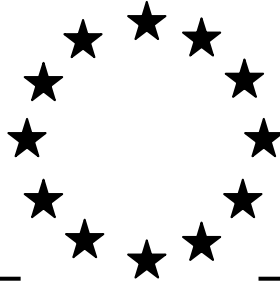

CONSEIL DE
L'EUROPE

AVRUPA
KONSEYİ

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İbrahim Ülger - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no:57250/00)

NIHAİ KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

İŞLEMLER

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan (no:57250/00) başvuru no'lu davanın nedeni Türkiye Cumhuriyeti uyruklu İbrahim Ülger'in ("Başvuran"), 27 Nisan 2000 tarihinde Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Sözleşmesinin "AİHS" ("Sözleşme") 34. maddesi gereğince Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne "AİHM" yaptığı başvurdur.

Başvuran İzmir'de avukat olan Sn. Mustafa İşeri tarafından temsil edilmiştir.

OLAYLAR

I. DAVA KOŞULLARI

1963 doğumlu başvuran olaylar sırasında İzmir'de ikamet etmekteydi ancak şu anda siyasi sığınmacı statüsünde Fransa'da ikamet etmektedir.

Olaylar sırasında Halkın Demokrasi Partisinin "HADEP" yönetim kurulu üyesi olan başvuran, 24 Mayıs 1998 tarihinde partinin kongresi sırasında yönetim kurulu üyesi olarak konuşma yapmıştır.

İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi "DGM" Cumhuriyet Başsavcısı 24 Temmuz 1998 tarihli iddianameyle başvuranı 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun 8Ş1 maddesinde suç olarak öngörülen devletin ve milletin bölünmez bütünlüğüne karşı propaganda yapmakla suçlamıştır.

Savcı ayrıca başvuranın yaptığı konuşmada ayrımcılık amacıyla kurt devletini kurmak için Türk topraklarını bölmeyi amaçlayan terör örgütü PKK'nın propagandasını yaptığını belirtmiştir.

Başvuran DGM önünde, söz konusu konuşmayı yaptığına itiraz etmemiş ancak suçlamaları reddetmiştir. Konuşmasının kardeşlik, özgürlük ve demokrasi üzerine olduğunu ayrımcı olarak nitelendirilemeyeceğini öne sürmüştür.

DGM, 10 Aralık 1998 tarihli kararla itham edilen olaylardan başvuranı suçlu bulmuş ve yaptığı konuşmanın bazı bölümlerine dayanarak on ay hapis ve 5 083 333 333 Türk Lirası (TL) para cezasına çarptırmıştır.

Başvuran, 24 Aralık 1998 tarihinde 10 Aralık 1998 tarihli kararın temyizine gitmiştir. Başvuran Anayasa, yerel kanunlar ve AİHS'nin garanti altına aldığı ifade özgürlüğü hakkını öne sürerek konu hakkındaki AİHM'nin içtihadına atıfta bulunmuştur. Başvuran üyesi olduğu partinin kongresinde yaptığı konuşmanın ayrımcılık içeren bir konuşma olarak nitelendirilemeyeceğini ve konuşmasının genel olarak değerlendirilmediğini öne sürmüştür. Başvuran "şehit" kelimesini PKK militanları için değil ölen HADEP'liler için kullandığını belirtmiştir. Başvuran ayrıca kendisinin ve yönetim üyesi olduğu partinin politik görüşlerini açıklamanın suç teşkil etmemesi gerektiğini savunmuştur.

Ayrıca başvuran, 3713 sayılı kanunun uygun maddesinin, suçun tekr r etmediği durumda mahkemenin cezanın ifasının tecil edilmesi karar almasını sağladığını belirtmiştir. Oysa DGM daha önce benzeri bir suçtan mahkumiyet almamasına rağmen, bundan faydalanmasına izin vermemiş ve bu noktada kararını değiştirmemiştir. Başvuran davanın Yargıtay'da görülmesini talep etmiştir.

Yargıtay tebliğnamesi başvurana tebliğ edilmemiştir.

Yargıtay 22 Kasım 1999 tarihli kararla başvuranın taleplerini reddederek ilk derece mahkeme kararını onamıştır.

Başvuran Fransa'ya giderek siyasi ilticada bulunmuştur.

HUKUK AÇISINDAN

I. AİHS'NİN 6. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, kendisini mahkum eden DGM'nin, bünyesinde bir askeri hakim bulundurması nedeniyle, kendisine hakkaniyete uygun yargılamayı garanti eden "tarafsız ve bağımsız bir mahkeme" olamayacağını iddia etmiştir.

Başvuran ayrıca, Yargıtay önündeki muhakeme usulünde Yargıtay'ın tebliğnamesinin kendisine tebliğ edilmediğinden savunma haklarının tanınmadığını savunarak AİHS'nin 6ř1 ve 3 b) maddesinin ihlal edildiğini ne srmştir.

A. Kabul edilebilirlik hakkında

Hükümet iki itirazda bulunmuştur.

İlk olarak, Hükümet AİHM'yi, AİHS'nin 35. maddesi gereğince i müracaat yollarının tketilmemesinden dolayı başvuruyu reddetmesini talep etmiştir. Hükümet, bu bağlamda başvuranın yerel mahkemeler önünde muhakeme usulünün hiç bir aşamasında AİHS'nin 6ř1 maddesi uyarınca itirazda bulunmadığını savunmuştur.

AİHM, zel-Türkiye davasında (bahsi geçen karar, ř25) benzer bir itirazı reddettiğini hatırlatmıştır. AİHM, daha önce aldığı karara aykırı bir karar almak için hiç bir gerekçe görmemiş ve Hükümetin itirazını reddetmiştir.

İkinci olarak, Hükümet, AİHM'den, AİHS'nin 35. maddesine uygun olarak altı ay kuralına uyulmadığından DGM'nin oluşumuna ilişkin şikayeti reddetmesini talep etmiştir. Hükümet, DGM'lerin tarafsız ve bağımsızlıktan yoksun olmasına ilişkin şikayet hakkında verilen i nihai kararın aynı mahkeme tarafından verilen karar olduğunu ileri srmştir. Bu bağlamda, Hükümet, olayların geçtiği sırada DGM'nin oluşumunun i mevzuata göre gerçekleştiğinden, ne DGM'nin ne de Yargıtay'ın şikayet hakkında karar verme yetkisine sahip olduğunu öne srmştir. Hükümet, başvuranın, i başvuruların etkisizliğini gözlemlediği andan itibaren yani DGM'nin aldığı 10 Aralık 1998 tarihli karardan sonra başvurusunu altı ay içinde yapmasının gerektiği sonucuna varmıştır. Oysa başvurunun 27 Nisan 2000 tarihinde yapıldığını dile getirmiştir. Hükümet ne sürdüğü kanıtlara dayanarak AİHM'nin içtihat kararlarına atıfta bulunmuştur (Kalan-Türkiye (karar), no: 73561/01, 2 Ekim 2001).

AİHM, zdemir-Türkiye davasında benzer bir itirazı reddettiğini hatırlatmıştır (no: 59659/00, ř 26, 6 şubat 2003). Daha önce aldığı bu karara karşı bir karar almak için hiçbir gerekçe görmemiş ve Hükümetin itirazını reddetmiştir.

AİHM, Hükümetin itirazlarını reddetmiştir. AİHM, içtihat kararlarından çıkan kriterler ışığında (Bkz. Çıraklar-Türkiye, 28 Ekim 1998 tarihli karar, 1998-VII) ve elinde bulunan unsurların tümü göz önünde bulundurulduğunda, başvurunun esasının da incelenmesi gerektiği kanaatine varmıştır. Ayrıca başvurunun kabuledilemez bulunması için hiçbir gerekçe bulunmadığını eklemiştir.

B. Esasa ilişkin

1. Devlet Güvenlik Mahkemesinin tarafsızlığı ve bağımsızlığı hakkında

AİHM, geçmişte mevcut davada olduğu gibi bir çok davada ortaya çıkan buna benzer sorunları irdelenmiş ve AİHS'nin 6§1 maddesinin ihlal edildiği kanaatine varmıştır (Bkz. Özel, sözü edilen, §§ 33-34, ve Özdemir, §§ 35-36).

AİHM, mevcut davayı incelemiş ve Hükümetin, söz konusu durumu farklı bir sonuca ulaştırabilecek ne bir olay ne de bir delil sunduğuna itibar etmiştir. "Milli güvenliğe" ilişkin suçlar hakkında DGM'ye çıkarılan başvuranın, aralarında askeri hakim de bulunduğu mahkeme heyeti önüne çıkmaktan çekinmesinin anlayışla karşılanacağını belirtmiştir. Bu nedenden dolayı, başvuran, DGM'nin bu türden davalara ters düşen değerlendirmelerle haksız yere yönlendirilmelerine izin vermesinden haklı olarak çekinmiştir. Böylece, bu mahkemenin tarafsızlığı ve bağımsızlığı hakkında başvuran tarafından duyulan şüpheler objektif olarak kanıtlanmıştır. (Incal-Türkiye, 9 Haziran 1998 tarihli karar, 1998- IV, S. 1573, §72 in fine).

Sonuç olarak başvuruyu yargılayan İstanbul DGM'nin AİHS'nin 6§1 maddesi uyarınca tarafsız ve bağımsız bir mahkeme olmadığı kanaatine varmıştır.

2.. Ceza muhakemeleri usulünün hakkaniyeti hakkında

Hükümet bir ihlalin bulunmadığını iddia etmiştir.

AİHM, benzer davalarda, tarafsızlıktan ve bağımsızlıktan yoksun olduğu ortaya konulan bir mahkemenin, her olasılıkta, kendi yargısına tabi kişilere hakkaniyetli bir yargı sağlayamayacağı hükmüne varıldığını hatırlatmıştır.

AİHM, başvuranın tarafsız ve bağımsız bir mahkeme tarafından dinlenme hakkının ihlal edilmesi sonucu göz önünde bulundurulursa, işbu şikayeti incelemeye gerek olmadığı kanaatine varmıştır (bkz. özellikle, sözü edilen, Çıraklar, s.3074, §§ 44-45).

II. 10. MADDENİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran verilen cezai mahkumiyet kararının ifade özgürlüğünü ihlal ettiğinden şikayetçi olarak AİHS'nin 10. maddesini öne sürmüştür.

AİHM, dava konusu mahkumiyetin AİHS'nin 10§1.maddesinin güvence altına aldığı başvuranın ifade özgürlüğüne müdahale oluşturduğu taraflar arasında tartışma konusu olmamaktadır. Müdahalenin yasa tarafından öngörüldüğü ve 10§2 maddesi bağlamında ülkenin bütünlüğünün korunması gibi yasal amaç güttüğüne itiraz edilmemektedir (Bkz. Yağmurdereli-Türkiye, no: 29590/96, §40, 4 Haziran 2002). AİHM, bu değerlendirmeyi benimsemiştir ancak bir tek ihtilaf söz konusudur o da müdahalenin "demokratik toplumda gerekli olup olmadığı"dır.

AİHM, geçmişte mevcut davada olduğu gibi bir çok davada ortaya çıkan buna benzer sorunları irdelenmiş ve AİHS'nin 10. maddesinin ihlal edildiği kanaatine varmıştır (Bkz. Özellikle Ceylan-Türkiye, no:23556/94, §38, 1999-

IV, Öztürk-Türkiye, no:22479/93, §74, 1999-VI, İbrahim Aksoy, §§80, Karkın, §39, 23 Eylül 2003 ve Kızılyaprak-Türkiye, no .27528/95, §43,2 Ekim 2003).

AİHM, içtihat kararları ışığında mevcut davayı incelemiş ve Hükümetin, söz konusu durumu farklı bir sonuca ulaştırabilecek ne bir olay ne de bir delil sunduğuna itibar etmiştir. AİHM, siyasi konuşmada kullanılan ifadeler ve konuşmanın yapıldığı ortama önem vererek bu bağlamda göreceği davanın bulunduğu koşulları özellikle terörle mücadeleye bağlı zorlukları göz önünde bulundurmıştır (Bkz. İbrahim Aksoy, §60 ve Incal, s. 1568, §58).

Dava konusu konuşma, ayrımcılık faaliyetlerine karşı güvenlik güçlerinin yürüttüğü mücadele şeklinin sert eleştirisini yapmaktadır.

AİHM, DGM'nin söz konusu konuşmada Türk topraklarının bütünlüğünü bölmeyi amaçlayan ifadelerin yer aldığı kanaat getirdiğini ortaya koymuştur.

AİHM, başvuranın ifade özgürlüğüne yapılan müdahaleyi haklı gösterecek kendi içinde yeterli olmayan yerel mahkemelerin aldığı kararlarda yer alan gerekçeleri incelemiştir. (Bkz. Mutatis mutandis, Sürek-Türkiye (no:4), no: 24762/94, §58, 1999-IV). AİHM, konuşmanın özellikle sert üslup içeren bazı bölümlerinin, Hükümetin terörle mücadele konusunda güttüğü politika hakkında negatif bir tablo çizmiş olsa da ve metinde muhalif bir anlam oluşmuş olsa da, yine de bu bölümler, şiddet kullanmaya, silahlı mücadeleye, ne de ayaklanmaya teşvik etmiş ve AİHM'nin gözünde, göz önünde bulundurulması gereken başlıca unsurun konuşmanın kin güden bir konuşma olmadığını gözlemlemiştir (Bkz. A contrario, Sürek-Türkiye (no:1), no: 26682/95, §62, 1999-IV ve Gerger-Türkiye, no:24919/94, §50, 8 Temmuz 1999).

AİHM, aynı şekilde müdahalenin oranını belirlerken verilen cezanın niteliği ve ağırlığı göz önünde bulundurulması gereken unsurlar olduğunu belirtmiştir.

Davada başvuranın mahkumiyeti amaçlanan hedeflerle orantılı olmayıp bu nedenle "demokratik toplumda gerekli" değildir ve AİHS'nin 10. maddesi ihlal edilmiştir.

III. SÖZLEŞMENİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

Sözleşmenin 41. maddesi gereğince,

A. Tazminat

Başvuran maddi/manevi tazminat adı altında 60 000 euro (EUR) talep etmiştir.

Hükümet görüş belirtmemiştir.

AİHM, Fransa'da bulunduğu günlerde iddia edilen gelirlerdeki kayıp konusunda sunulan delillerin başvuranın AİHS'nin 10. maddesinin ihlalinden doğan zararının net bir şekilde belirlenmesini sağlamadığı kanaatindedir (Bkz. Karakoç ve diğerleri- Türkiye, no: 27692/95, 28138/95 ve 28498/95, § 69, 15 Ekim 2002).

AİHM, istenilen tazmin hakkında başvuranın bu tutarın ödenmesini gerektirecek hiç bir belge sunmadığını ortaya koymuştur. Buradan yola çıkarak AİHM, bu talebi reddetmiştir.

AİHM, manevi tazminat hakkında ilgilinin bir takım karışıklık yaşamış olacağına kanaat getirerek hakkaniyete uygun olarak başvurana 4 000 EUR'nun tahsis edilmesine karar vermiştir.

AİHM, 6§1 maddesi bağlamında başvuran hakkındaki mahkumiyet kararının tarafsız ve bağımsız bir mahkeme tarafından verilmediği sonucuna vardığında prensip olarak en uygun tazminin, başvurunu zamanında tarafsız ve bağımsız bir mahkeme tarafından yeniden yargılamak olacağı kanaatindedir (Gencel, §27).

B. Masraf ve Harcamalar

Başvuran hiçbir gerekçe göstermeksizin yerel makamlar ve AİHM'deki işlemlere ilişkin masraf ve harcamalar için 3 000 EUR talep etmiştir.

Hükümet görüş bildirmemiştir.

AİHM, konu hakkında elinde bulunan unsurlar ve içtihatlar göz önünde bulundurarak, yapılan masraflar için 1 500 EUR tutarının başvurana tahsis edilmesinin uygun olacağı kanaatine varmıştır.

C. Temerrüt faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı basit faize dayalı olarak % 3'lük bir faiz oranı uygulanacağını belirtmektedir.

BU SEBEPLERDEN ÖTÜRÜ MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE

Başvurunun geri kalan kısmının kabul edilebilir olduğuna,

10.maddenin ihlal edildiğine;

İzmir DGM'nin tarafsızlıktan ve bağımsızlıktan yoksun olması nedeniyle Sözleşmenin 6§1 maddesinin ihlal edildiğine;

AİHS'nin 6.maddesine göre yapılan diğer şikayetlerin incelenmesine gerek olmadığına;

a) Bu kararın, AİHS'nin 44§2 maddesine göre kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden TL'sına çevrilmek üzere Savunmacı Hükümetin başvurana:

i. manevi tazminat için 4 000 EUR (dört bin euros)

ii. masraf ve harcamalar için 1 500 EUR (bin beş yüz euros)

iii. miktara yansıtılabilecek KDV ve pul, harç ve masraflarla birlikte ödemesine;

b) Belirtilen süre bitiminden ödemelerin yapıldığı tarihe kadar geçen süre için, yukarıda belirtilen tutara, Avrupa Merkez Bankasının kredi faiz oranına yüzde üç puan eklenmek suretiyle gecikme faizi uygulanmasına;

karar vermiştir.

Hakkaniyete uygun tazminata ilişkin diğer taleplerin reddine karar vermiştir.

İşbu karar Fransızca olarak verilmiş ve 29 Temmuz 2004 tarihinde, İçtüzüğün 77.maddesinin 2. ve 3.fıkraları uyarınca yazılı olarak tebliğ edilmiştir.